

Utpostens
dobbeltime

Fastlege på sin hals

Gunnar Ramstad
INTERVJUET AV LISBETH HOMLONG

FOTO: LISBETH HOMLONG

Framsynt, engasjert og en retoriker av rang. Han har alltid en plan og arbeider oftest med en til, ikke ulikt Egon i Olsenbanden! Slik beskrives Gunnar Ramstad av folk som kjenner ham. Han har vært allmennlege i Fana i Bergen siden tidlig på 80-tallet og deltatt i fagforeningsarbeid nesten like lenge. Tidlig bestemte han seg for å bli allmennlege, han hadde ikke noe alternativ i hodet. Dagen etter fullført turnustjeneste spikret han opp et legeskilt på en provisorisk Moelven-brakke og startet opp.

Området som den gang var et landområde med spredte gårdsbruk og langsomt begynnende boligbygging har, som intervjuobjektet korrekt forutså, nå blitt en stor, levende bydel i Bergen.

– Jeg brukte den siste delen av turnus på å gjøre alt klart, forteller Ramstad. Dette var nøye planlagt, fordi den nye loven om kommunehelsetjenesten slo inn 1. januar 1984, slik at alle som rakk å etablere seg innen da, fikk lov til å starte egen praksis.

Frihet gir trivsel

UTPOSTEN: Var det ikke tungt å begynne helt alene, undrer jeg?

Fana legekontor er i dag en travel fire-legepraksis med turnuskandidat i tillegg. I lokalene holder også Fana helsestasjon til. FOTO: LISBETH HOMLONG

– Jeg tenkte ikke på det sånn. Det hadde ikke vært leger sør for Nesttun da, så jeg etablerte meg på jomfruelig grunn. Pasientpågangeren var liten i starten, folk gikk ikke så mye til lege, men en del nysgjerrige piplet inn døren. En ringte og sa at nå når det har kommet lege i Fana, så kan vi begynne å gå til lege også, ler han hjertelig.

Han er likevel opptatt av forholdene unge leger etablerer seg under i dag og sier at man ikke må gjøre det tyngre enn nødvendig for disse. I Trondheim, for eksempel, gir man de unge nyetablerte legene tilgang til fastlønnede nattevakter på legevakten. Slik får de mulighet for inntjening mens de bygger opp sin egen praksis på dagtid. I Bergen mener han at kommunen nå må komme mer på banen for å tilrettelegge for etablering av nye 0-lister.

Godt humør og en positiv grunnholdning preger hele hans væremåte og hans engasjement for allmennpraksis som fag og arbeidsform oppleves som svært smittende. Han forteller om stor trivsel i hverdagen, selv om den kan være travel og hektisk.

– Jeg har tenkt, når skal jeg bli utslitt? Når skal jeg begynne å grue meg til å gå på jobben? Det har ikke vært et snev av det! Det er like kjekt å komme på jobb etter ferien, når det står et lass av brev, forespørsler og pasienter og venter, som ellers.

Han trekker fram friheten som sentral. Det å være sin egen herre. Man kan ta ferie når man vil, ansette den man vil, ta kurs når man ønsker. Og man skal ikke glemme, understreker han, at på undersøkelser på legetrivsel, så kommer allmennlegene svært godt ut.

– Takke meg til å måtte ringe en eller annen personalansvarlig i kommunen for å argumentere for at jeg skal en uke på jakt eller hva det nå er for noe, sier han engasjert!

For fellesskapets beste

Som fagforeningsmann har Ramstad en imponerende lang karriere bak seg og han er fortsatt aktiv som leder av Hordaland legeforening, nå på sjette året. Han har vært medlem av Legeforeningens landsstyre siden tidens morgen og er med i Nasjonal nemnd for omsetning av privat praksis. Han var nestleder i Aplf på slutten av 90-tallet og var sentral i arbeidet med å forhandle fram fastlegeordningen. Han var også lenge medlem av tariffutvalget som har ansvar for takstforhandlinger. Kolleger fra fagforeningshold beskriver ham som genuint interessert i dette arbeidet og hans framsynhet, erfaring og ikke minst hans retoriske evner gjør at det aldri er kjedelig å planlegge og gjennomføre forhandlinger sammen med Gunnar.

UTPOSTEN: Hva har drevet deg til å holde på så lenge?

– Jeg har likt det rett og slett, sier han konstant. Og jeg har fått resultater og avtaler på plass. Å få lagt til rette for kolleger oppleves som nyttig og meningsfylt.

UTPOSTEN: Du er jo kjent for å ha vært dyktig til å forhandle frem gode resultater?

– Ja, det er noen sanne resultat her og der som har vært bra opp gjennom årene. En viktig ting vil jeg poengtere: dersom man lurer motparten til å gå med på noe som de ikke visste pga din kunnskap eller innsikt, så får du det i trynet senere, hvis det viser seg at kommunen eller staten får uforholdsmessige store utgifter. Det gir en kortsiktig gevinst.

UTPOSTEN: Har det skjedd at du har gjort dette?

– Nei, men vi har nok hatt tariffforhandlinger om takstheftet der man har innført takster med svak begrunnelse som så ha eksplodert og gitt store utgifter for motparten, og da slår staten tilbake! F.eks. hadde vi for noen år tilbake en dermatoskopitakst. Det norske folk har aldri blitt så hyppig forstørret i huden som den gangen. Det slo fullstendig feil ut. Og takst for fullstendig klinisk undersøkelse. Når man så på frekvensen av denne taksten, skulle man tro at hele det norske folk var slept gjennom en meget nitid og fullstendig nakenundersøkelse!

Som deltaker i takstforhandlinger i seks år kan han mye om dette. Han forteller at det handler om hvor mye man kan tøyse og dra i en retning som gagnar kollegene. Dette er et spill. Og en utholdenhetsprøve. Den som holder ut lengst om natta, kan komme en tiendedel videre, og en tiendedel av to milliarder, det er penger. Sånn kan det bli ti millioner ekstra, hvis man bare holder ut litt til.

Fastlegeordningens bakmann

Gunnar Ramstad var en av nøkkelpersonene i å utforme fastlegeordningen. Jeg ber ham fortelle om engasjementet rundt dette:

– Vi var jo ganske mange som startet å jobbe i allmenmedisin på første halvdel av 80-tallet. En stor del av korpset var i fastlønnede kommunelege II-stillinger. Særlig innenfor denne gruppen var det en frustrerende situasjon, det gav ikke den frihet og utvikling som ordningen var forespeilet å gi. Mange ønsket samtidig å nyorganisere allmenlegetjenesten. Vi som satt sentralt i Aplf fikk Legeforeningen med på at fastlegeordning skulle det bli. Vi evaluerte forsøksordningen på slutten av 90-tallet, samtidig samarbeidet vi tett med den danske legeforeningen, PLO, og brukte i tillegg ordningen i Danmark som et utgangspunkt. Dette arbei-

det pågikk i fem til seks år frem til 2001, vi jobbet intenst rundt dette temaet. Det vi fikk til, var bra, men vi visste at det ville bli behov for forbedringer. For eksempel måtte gjennomsnittlig listetak gradvis senkes etter hvert, fordi vi forutså at fastlegen med tiden ville bli navet som alt genereres rundt, og dermed ville arbeidsmengden øke.

UTPOSTEN: Har det blitt slik som dere hadde tenkt?

– Ja, jeg synes det. Fastlegeordningen har ført til mye av det vi håpet på: rekruttering til faget, utvikling til sunne gruppepraksiser. Og anstendige økonomiske rammer. Den mest slitsomme endringen for meg har ikke vært selve fastlegeordningen, men stadig mer byråkratiske kontrollsystemer som slår innover oss.

UTPOSTEN: I visse miljøer er det en tendens til at flere ønsker seg kommunale stillinger igjen, og særlig for de nyutdannede. Hva tenker du om det?

– Jeg mener det kommer av dårlig kunnskap. Vi som opplevde de kommunale årene, er nokså bevisste på at vi aldri vil tilbake dit. Det er mye vanskeligere å få en inntektsutvikling når man konkurrerer med andre kommunalt ansatte. Man må ikke glemme hvilke problemer man hadde med kommunale stillinger så sent som på 90-tallet.

På barrikadene for god praksisdrift

Mange leger er hovedsakelig opptatt av sitt medisinske fag og lar kanskje praksisdriften lide under dette, intervjuobjektet er derimot genuint og kontinuerlig opptatt av dette, både i egen praksis og på vegne av andre. Han forteller at han tidlig ble engasjert i temaet, som en naturlig følge av at han ble tillitsvalgt, først lokalt i Bergen, så i Aplf. Han ble interessert i avtaler rundt allmennpraksis og omsetning av praksis og han ser på dette som en vesentlig del av fagforeningsarbeidet, at medlemmene innretter seg fornuftig på sine arbeidsplasser.

– Vi må stille opp og fortelle allmennlegene at slik skal det være å være allmennlege på «Kveldsol legesenter». Avtaler forebygger at man begynner å gnage på hverandre, at noen går sure og leie. Jeg har fra starten av sittet i Nasjonal nemnd for omsetning av praksis, og du verden for en forskjell du ser i ryddighet når du kommer ut i en praksis. Noen har en kasse med bilag og ikke en ordning for noe, mens andre har en praktfull ordnet praksis. Så det er masse ugjørt på dette å få kollegene til å skjønne at man må lage ting ryddig og ordentlig.

For å skape trivsel, må den administrative byrden fordeles jevnt i et fellesskap, understreker han. Man må sette seg ned og fordele de ulike oppgavene.

Gunnar Ramstad – framsynt som han er – har for lengst reservert seg et gravsted, med begrunnelsen at utsikten var så fin! Her er Fana kirke. FOTO: LISBETH HOMLONG

Her på intervjuobjektets kontor, hjemmekoselig og fylt med kunst og suvenirer fra inn- og utland. FOTO: LISBETH HOMLONG

– Min kjeppest, er at det faglige ikke er noe problem, der det skorter er praktiske ferdigheter på å drive kontor, lage avtaler, skjønne driftsaspektet ved kontoret. «Går det så går det»-prinsippet er veldig utbredt. Ved vårt legesenter har vi dessuten lagt en veldig stor vekt på vårt administrasjonsverktøy: **TIMEBOKA!** Vi har et veldig bevisst forhold til den. Slik at vi nesten ikke har ventelister. At en populær lege skal ha fire ukers ventetid, er sludder! Har du det, så er det en ulempe både for lege og pasient. En annen ting; raushet. Millimeterrettferdighet og detaljstyring er ikke positivt!

UTPOSTEN: Faglig sett, er det noe spesielt du er interessert i?

– Nei, jeg har ikke hatt noe fordypningsgreie med diabetes eller muskel/skjelett. Jeg tar det som kommer. Men det er kanskje sånn at når åra går så får man mer trygghet på å snakke med folk om vanskelige ting. Med erfaringsgrunnlaget kan man tillate seg å mene og gi råd på en annen måte enn som ung lege. Vi har dessuten bevisst valgt å ha en god skadestue, så vi kan gjøre en del minorkirurgi. Jeg tror allmennlegene skal passe på å holde

på sitt repertoar. Og ikke henvise alt som skal gjøres til noen andre.

UTPOSTEN: I forhold til praksisomsetning er det mange som synes det er blitt for dyrt å etablere seg i dag. Jeg spør Ramstad hva han mener om dette?

– Jeg kan si det litt provoserende: Er du nyutdannet, har billån, huslån, kjæresten har gått fra deg, det er da du skal kjøpe deg en dyr praksis! Da har du inntekt fra dag en! Du kjøper deg kvalitet og inntekt. Du kan velge deg en stilling i kommunen og tjene 500 000, eller kjøpe praksis og doble inntekten. Det er en kortslutning mener jeg, å være bekymret for å kjøpe en praksis som bare koster deg en årsinntekt.

Ringrev i bakrommet

UTPOSTEN: Mange snakker om Gunnar Ramstad som en som ikke har hatt de høyeste tillitsvervene, men en person i bakgrunnen, som har trukket i tråder og som kjenner mange og dermed har stor innflytelse. Jeg spør den erfarne fagforeningsmannen hva han tenker om det?

– Du kan si at jeg valgte bevisst ikke gå for lederskapet i Aplf da Hans Kristian Bakke gav seg. Jeg var fornøyd med å være nestleder i alle de årene. Jeg har hatt en del sånne posisjoner og har fått jobbe med det jeg er interessert i. Det er en egen type leger som orker det som følger med å være leder i sentrale deler av vår forening. Jeg har dessuten ikke følt at jeg måtte ta et ledende verv for å kunne komme frem med mine synspunkter.

Når det gjelder valgene av disse ledende personene har derimot Ramstad, i følge sikre kilder, vært sentral. Han er kjent for å like selve valgprosessen spesielt godt, det å medvirke i kulissene for at de antatt beste skal bli valgt til de viktigste tillitsvalgtposisjonene. «Hvem skal vi la bli president i Legeforeningen i år da du...?» er en humoristisk uttalelse intervjuobjektet er blitt sitert på. Selv innrømmer han gladelig at dette har vært engasjerende og at han har ment en del om hvem som til en hver tid er best egnet.

– Jeg mener det er legitimt å gi støtte, gå for noen på grunnlag av visse egenskaper. Dette har jeg med liv og lyst gått inni.

Ved forrige valg av AF- leder oppstod det likevel mye kritikk i etterkant. Det ble blant annet sagt at et «gubbevelde» dominerte foreningen. Ramstad selv sier at han synes dette var merkelig og kan ikke forstå at noen kunne se på forsamlingen som et gubbevelde. Han konkluderte med at et flertall av AF sin generalforsamling mente at Trond Egil Hansen ville bli en bedre leder av Allmennlegeforeningen enn Marte Walstad.

UTPOSTEN: Kunne du vært politiker?

– Det kunne jeg vært, men jeg har bevisst holdt meg unna, jeg har aldri våget å melde meg inn i noe politisk parti. Mange pasienter og andre har oppfordret meg, men der går en grense. Der tror jeg at det du blir utsatt for i foreningen er «peanuts» i forhold til det du må ofre i politikken.

UTPOSTEN: Men du har ved flere anledninger regissert og «kuppet» kommunevalg i Bergen for å få inn enkelte representanter i bystyret?

– I noen kommunevalg etter hverandre hadde jeg stor glede av dette, ja, humrer han. Jeg var engasjert i lokalmiljøet og samlet på ventevareiset mitt en representant fra alle partiene som hadde plass i bystyret. Så sa jeg at det var viktig for utviklingen i Fana at vi var representert med egne kandidater. Det ble kumulert inn syv av «våre» representanter i kommunestyret hver gang. Det var tverrpolitisk, ingen var favorisert, og en geografisk del av byen ble styrket.

For ham er dette demokrati i praksis, men han medgir at det kanskje ikke gav de ønskede politiske resultatene.

Veteranbilentusiast

UTPOSTEN: Ellers da, utenom medisinen?

– Legejobben skal være et kjekt sted å være slik at man får muligheten til å leve et godt fritidsliv, mener jeg.

UTPOSTEN: Blir det fritid igjen?

– Jeg jobber ikke mer enn 40 timer i uken, da har jeg 128 timer igjen! Foreningen tar ikke så mye tid som man tror. Og det å dra på landsstyremøte og AF sin generalforsamling i Kristiansand nå i mai, det er på kanten til ferie det, utbryter han! Da treffer jeg alle de hyggelige menneskene og er med i debatten.

Han finner ellers glede i å feriere, i amerikansk og europeisk historie, jakt (rypejakta hver høst er hellig), han er Brann-supporter på sin hals og har kjøpt fast sete på stadion, i tillegg har han en stor interesse i veteranbiler. Han eier selv to biler, en Corvette 59-modell og en Jaguar e-type 69-modell. Han forteller om et godt miljø i veteranbilmiljøet. Det er

en allsidig gjeng med mennesker i alle aldre som er begeistret for alle typer biler.

Gleden over å få til ting, jeg som har vært en treneve når det gjelder mekanikk, men når man tar seg tid, når man kan skjønne en manual og får noe til å fungere. Dessuten er det en god avkobling fra jag og stress på kontoret.

Fastlegen i framtiden?

UTPOSTEN: Avslutningsvis, hva tenker du om framtiden for fastlegeordningen?

– Ordningen som skjelett håper jeg vil komme til å bestå i mange, mange år. Så håper jeg at den blir modifisert sånn at vi kan få stadig nye kolleger inn. De må komme dryppende inn hele tiden, sakte, slik at vi får bygget ut de kontorene man skal ha. AF/Legeforeningen må være veldig bevisst og samarbeide med staten om hvordan de nye skal sluses inn slik at de får en god start og kan trives. For det er plass til mange nye. Alle lister skal ned, det kommer til å synke mot 1000, det er jeg helt sikker på. Si at vi er nesten 5000 allmennleger, tar du 100 pasienter i snitt vekk fra alle allmennleger, det blir 500000 i alt, det blir 500 nye legeårsverk. Det er plass til mange og de får nok å gjøre, uten å lage kunstig arbeid. Og vel og merke, det må ikke bli slik at mister du 100 på listen, åtte til ni prosent av listelengden, så skal ikke omsetningen gå ned tilsvarende. Da svekker du driftsgrunnlaget, og det må kompenseres.

I en slik situasjon må man øke per capita, mener Ramstad, i tillegg se på takstene. Sett at allmennlegeordningen koster staten tre milliarder, i det øyeblikket vi øker fra 5000 til 6000 leger, så må rammen øke til tre

komma noe, sier han videre. Når man går fra 100 til 120 overleger på et sykehus, da øker den totale lønnsrammen. Det vil da aldri være noe krav til at man ved nye overlegestillinger, så må de andre spleise på lønna. Slik må det heller ikke bli på allmennlegesiden, understreker han.

Han ser fortsatt framover, den godeste Gunnar Ramstad, og han er ennå ikke mett, da hadde han trukket seg fra verv. Den erfarne fastlegen har sett på hvordan leger i mange andre deler av verden har det, og er veldig bevisst på hva han ikke vil ha. Den norske lege har det bra. Det er ikke uten grunn at det er en voldsom pågang av utenlandske leger som vil jobbe her.

– Det har blitt sånn fordi noen har gjort dette arbeidet i generasjoner. Da har vi også en forpliktelse til å vedlikeholde og ivareta. Jeg ville synes at det var trist dersom jeg trakk meg og tenkte at jeg i alle fall fikk med meg de beste årene i norsk allmennpraksis, avslutter han kontant.

